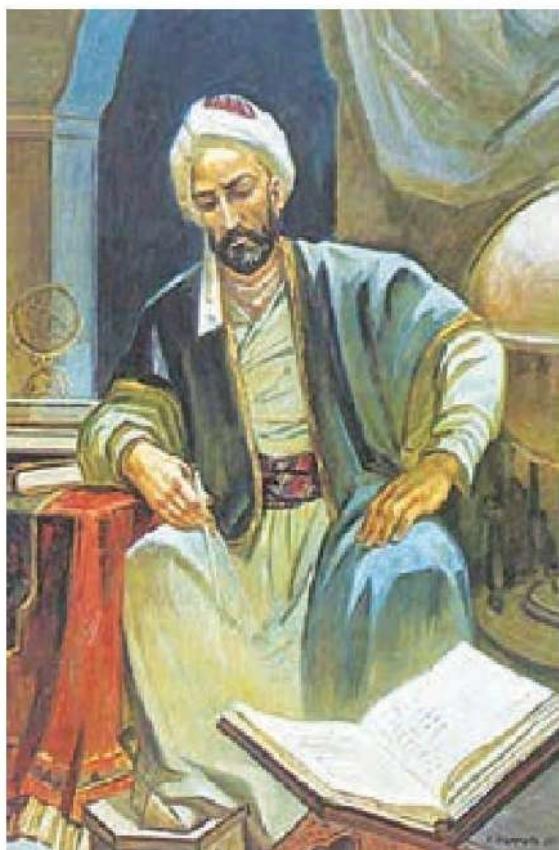

پیروزی فرهنگ بر شمشیر

خواجہ نصیر الدین توosi

خواجہ نصیر الدین توosi با علوم مختلف آشنایی داشت و در تقویت مذهب شیعه کوشش فراوان کرد. کتاب اخلاق ناصری از جمله آثار معروف این دانشمند بزرگ است. روز پنجم اسفند در تقویم کشور ما به عنوان روز بزرگداشت خواجہ نصیر و روز «مهندسی» نامگذاری شده است.

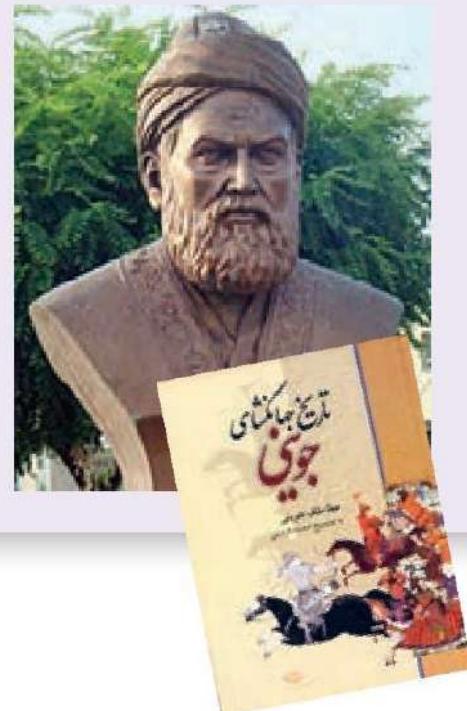
نیاکان ما چگونه بر روی ویرانه‌ها، شهرهای آباد ساختند؟
بزرگان ایرانی در دربار مغول‌ها: پس از هجوم مغولان به ایران، دانشمندان و بزرگان ایرانی با به جان خربدن خطرهای زیاد به مغولان تزدیک شدند. آنها می‌توانند که خوی حسن و ویرانگر یا بانگردان مغول را مهار کنند و مانع خونریزی بیشتر شوند. بزرگان ایرانی همچنین تلاش می‌کردند که مغولان را با فرهنگ و تمدن ایرانی-اسلامی آشنا کنند و راه و رسم کشورداری را به آنان یاموزند.

یکی از برجسته‌ترین عالمان دینی و مشاور هلاکو خان چه کسی بود؟
فقيه بزرگ شیعی ایرانی بود که به عنوان مشاور هلاکو خان احترام بسیار یافت. او در جریان لشکرکشی هلاکو، تلاش زیادی برای حفظ جان مردم و کاهش قتل و غارت‌های مغولان کرد.
یکی از کارهای ارزشمند خواجه نصیر چه بود؟
یکی از کارهای ارزشمند خواجه نصیر، تسویق هلاکو به ساختن رصدخانه* مرااغه بود. این رصدخانه به همت خواجه، تبدیل به یک مرکز علمی و تحقیقاتی عظیم شد که منجمان و دانشمندان زیادی در آن فعالیت می‌کردند. رصدخانه مرااغه به وسائل اخترشناسی و کتابخانه بزرگی، مجهر بود.

برادران جوینی

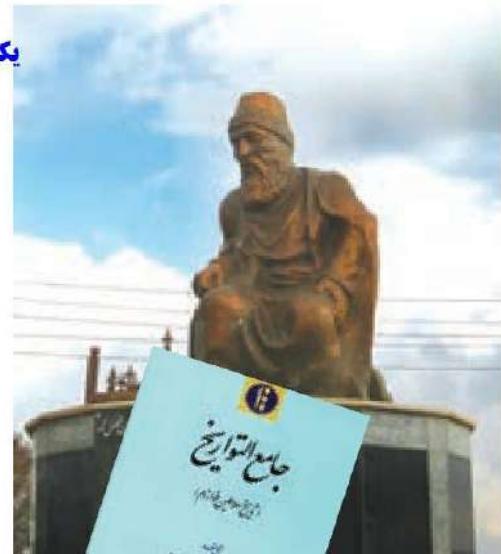
دو برادر به نام‌های عطاملک و شمس‌الدین محمد از خاندان جوینی در دوران مغول‌ها برای اصلاح امور ایران، کوشش بسیار کردند. وقتی هلاکو به قلعه‌های اسماعیلیان حمله کرد، عطاملک جوینی مانع نابودی کتابخانه قلعه الموت شد و وقتی هلاکو حکومت عراق را به او داد، برای عمران و آبادی و بازسازی ویرانی‌ها، تلاش زیادی کرد. شمس‌الدین محمد جوینی هم که وزیر اعظم [هلاکو]خان، اباقا و تگودار] بود، کوشش‌های زیادی برای آباد کردن شهرها و حمایت از شاعران و دانشمندان انجام داد.

***یکی از سیاستمداران و دانشمندان نامدار ایرانی در دوره مغول، خواجه رشید الدین فضل الله همدانی در دوره مغول چه کسی بود؟**
اجتماعی فراوانی انجام داد. او به عنوان پژوهشک به دربار ایلخانان راه یافت

و علاقه بسیاری به عمران و آبادی و انجام کارهای خیریه داشت.
یکی از کارهای مهم خواجه رشید الدین فضل الله همدانی چه بود؟

یک نمونه بسیار مهم آن بنای رَبِيع رشیدی در تبریز بود که شامل مؤسسات مختلف مانند مسجد، مدرسه، بیمارستان، خانقاہ و کتابخانه می‌شد. خواجه این بنای عظیم را که تعداد زیادی از عالمان و پژوهشکان در آن اشتغال داشتند، وقف کرد. رشید الدین حنفی کتاب در رشته‌های مختلف معروف ترین کتاب خواجه رشید الدین فضل الله همدانی چه نام دارد؟ علمی نوشت که معروف‌ترین اتها جامع التواریخ رشیدی آست. این وزیر دانشمند نیز به دستور ایلخان مغول به قتل رسید.

مسلمان شدن ایلخانان را توضیح دهید.

مسلمان شدن ایلخانان : مغولان هنگامی که به ایران هجوم آورده بودند دین واحدی نداشتند؛ عده‌ای از آنها هنوز به آیین گذشتگان خود اعتقاد داشتند و گروه دیگری پیرو آیین بودایی* و دین مسیحیت بودند. در دوران ایلخانان، مبلغان* بودایی و مسیحی کوشش زیادی برای ترویج و گسترش آیین خود در ایران کردند، اما موفقیت چندانی کسب نکردند؛ زیرا مردم ایران اعتقاد محکمی به اسلام داشتند. سرانجام برآتر کوشش عالمان و وزیران ایرانی، ایلخانان به دین اسلام درآمدند و مسلمان شدند.

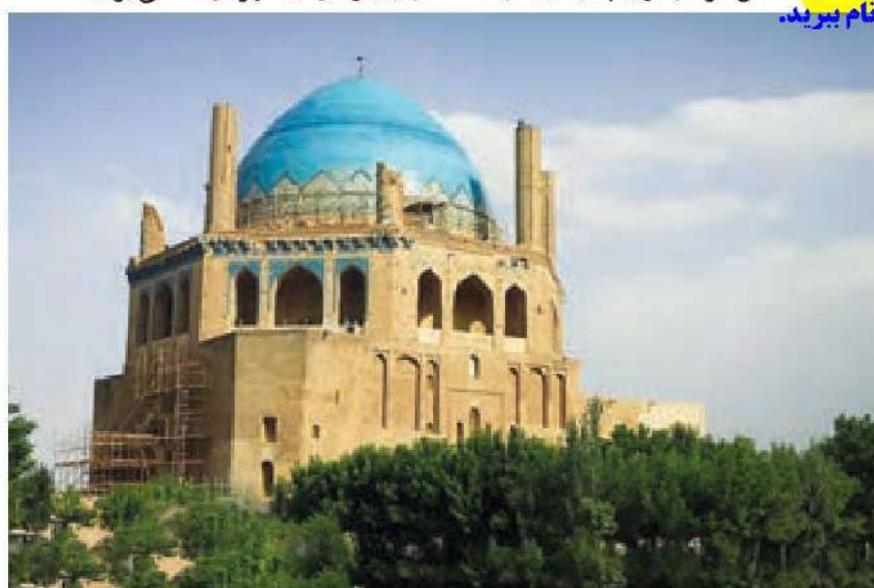

● تابلوی نقاشی غازان خان هنگام تلاوت قرآن فضل الله همدانی، اقدام به اصلاح امور اداری، مالی و قضایی کرد. این ایلخان، همچنین برای عمران و آبادانی تبریز بسیار کوشید. به روزگار او، شب (گنبد) غازان در تبریز با دوازده بنای مهم مانند یمارستان، مسجد، کاخ، مدرسه، کتابخانه و ... برپا شد. هم‌زمان در بسیاری از شهرها مسجدی بزرگ و در کنار آن گرمابه‌ای برای تأمین هزینه نگاهداری مسجد ساختند.

* سلطان محمد خدابنده (اولجایتو) جاشیین غازان خان نیز علاقه‌مند به عمران و آبادانی بود. او به پیشنهاد وزیرش خواجه رشید الدین فضل الله، پایتخت را به سلطانیه منتقل کرد و موجب ابادی آنجا شد. اولجایتو در آن شهر آرامگاهی برای یکی از شاهکارهای معماری جهان اسلام را نام ببرید. حود بنا کرد که به گنبد سلطانیه معروف

است و یکی از شاهکارهای معماری در جهان اسلام به شمار می‌آید.

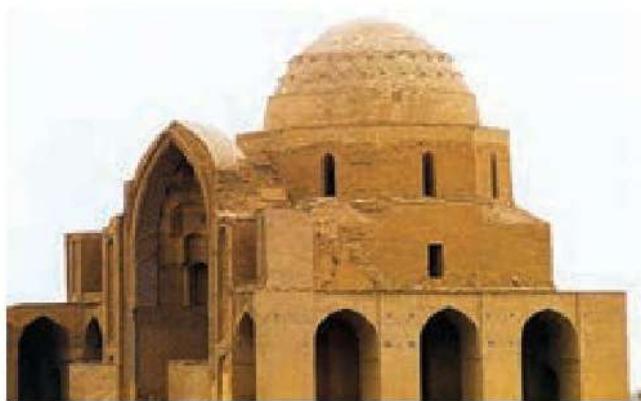
* در دوران ابوسعید آخرین ایلخان مغول نیز بناهای باشکوهی ساخته شد. این بناهای از نظر عظمت و بلندی گنبدها و ایوان‌ها کم‌نظر هستند. گچبری و کاشی‌کاری‌های زیبا و اعجاب‌انگیز بناهای مذکور، حکایت از ذوق و نبوغ معماران ایرانی در آن زمان دارد.

● گنبد سلطانیه، استان زنجان

○ ارگ علیشاه تبریز که توسط خواجه تاج الدین علیشاه وزیر ایلخان اول جایتو ایلخان ابوسعید بنا شد.

○ مسجد جامع ورامین، بنا شده در زمان ایلخان ابوسعید

فعالیت

۱- به تصویر گنبد سلطانیه، مسجد جامع ورامین و ارگ علیشاه تبریز دقت کنید. شیاهت‌های آنها چیست؟
این بنا دارای گنبد و آیوان پادگیر بواب خنگ شدن هوا در فصل های گرم هستند
 از کدام فنون معماری و هنرها، به منظور ساختن و زیباسازی آنها استفاده شده است؟
کچبری، نگاری گردی، کاشی کاری،

علاقه‌مندی جانشینان تیمور به معماری و هنر را توضیح دهید.

در زمان جانشینان تیمور نیز هنر و ادبیات و معماری رشد چشمگیری یافت. شاهزاد شاهروخ که تحت تأثیر فرهنگ و تمدن ایران قرار داشت، راه پدر را در جنگ و خونریزی ادامه نداد. در **پانزدهت شاهزاد چه شهری بود؟** رمان او هرات به پایتحتی تیموریان انتخاب و به یکی از بزرگ‌ترین و باشکوه‌ترین شهرهای ایران تبدیل شد. به سبب توجه و علاقه شاهزاد به ادب و هنر، تعداد زیادی از شاعران، هنرمندان و معماران نامدار به این شهر آمدند. همچنین مدارس و کتابخانه‌های متعددی به فرمان او در هرات ساخته شد و جویندگان علم و دانش را از گوشه و کنار ایران به خود جذب کرد.

گوهرشاد، همسر شاهزاد از زنان نیکوکار بود که به عمران و آبادی توجه داشت. او بناهای متعددی در هرات و مشهد ساخت **یکی از کارهای مهم همسر شاهزاد چه بود؟** که مسجد کوهرشاد در جوار حرم حضرت امام رضا علیهم السلام یکی از آنهاست.

○ سردیس شاهزاد تیموری

پرمان شاهرخ نیز به علم و ادب و هنر علاقه و توجه بسیار داشتند و به پیشرفت زبان و ادب فارسی خدمت شایانی کردند.

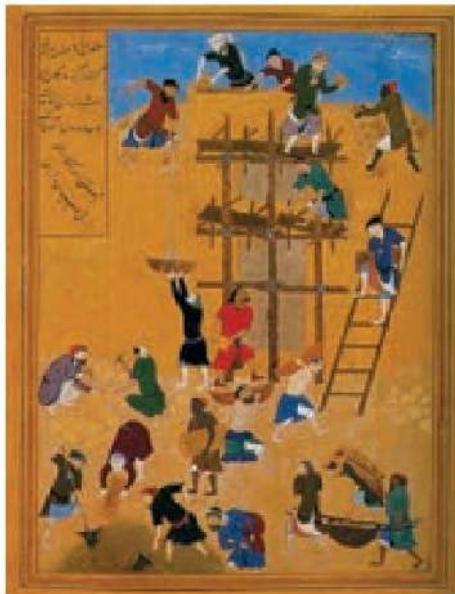
مسجد گوهرشاد، مشهد

رصدخانه سمرقند که توسط میرزا الی بیک، پسر شاهرخ ساخته شد.

در دوره تیموریان چه هنرهایی شکوفا شد؟

در دوره تیموریان، هر نگارگری (نقاشی) و خوشنویسی شکوفا شد و نگارگران و نقاشان آن زمان آثار هنری ارزشمندی **بکی از نفیس ترین سخنه های کهن شاهنامه در زمان تیموری چه نام دارد؟** از خود به جای گذاشتند. شاهنامه باستانی نفیس ترین نسخه های کهن شاهنامه است که به سفارش باستانی میرزا، شاهزاده تیموری نگارگری و تذهیب شد. این اثر از نظر کتاب آرایی و ارزش هنری، اهمیت فراوانی دارد. برخی سرداران حکومت تیموری نیز به عمران و آبادانی توجه و علاقه داشتند.

نقاشی کاخ خوزنی، اثر کمال الدین بهزاد، نقاش مشهور ایرانی در دوران تیموری و صفوی

امیرجلال الدین چخماق که از جانب شاهرخ برای حکومت می کرد با همکاری همسر خود فاطمه خاتون، مجموعه ای از بنایی باشکوه را در آن شهر ساخت. این مجموعه شامل تکیه، میدان، بازار، کاروانسرا، حمام، آب انبار، خانقاہ* و مسجد است.

بخشی از گنجینه ادبیات فارسی دوره های مغول، ایلخانان و تیموریان

دوره مغول و ایلخانان

در دوران مغول و تیموریان تاریخ نویسی
بیش از سایر دوره ها رواج یافت.

دوره تیموریان

بس از هجوم مغولان وحشی به ایران، داشمندان و بزرگان ایرانی کوشیدند که خوی خشن و ویرانگر بیانگر دان مغول را مهار کنند و مانع خوبیزی پیشتر شوند، مغولان را با فرهنگ و تمدن ایرانی اسلامی آشنا کردند و راه و روش کشوری داری را به آنان آموختند. سرانجام بر اثر کوشش عالملان و وزیران ایرانی، ایلخانان به دین اسلام روی آوردند و مسلمان شدند و پس از چند دهه ایلخانان مغول به فرهنگ و تمدن ایران، علاقه مند شدند و برای عمران و آبادانی تلاش کردند. در واقع فرهنگ ایرانی اسلامی ما پر زور شمشیر وحشی ها غالب و پیروز شد

فعالیت

۲- چرا عنوان این درس پیروزی فرهنگ بر شمشیر انتخاب شده است؟ توضیح دهید.

۳- کاربرگه شماره (۱۱) بررسی آثار عصر ایلخانی و تیموری را انجام دهید.
بر عده دانش اموز

۴- چرا کشور ایران با وجود این همه هجوم های وحشیانه مغول ها و تیموریان پا بر جا ماند؟

حمله مغولان و سلطه آنان بر ایران نتوانست روح استقلال طلبی، مسلمانی و علم دوستی ایرانیان را از بین ببرد. زیرا از نظر هنر، فرهنگ، ادب و علم، برتری بسیاری بر مغولان بیانگر داشتند. بنابراین با فروکش کردن موج ویرانگری ها، علماء و داشمندان فعالیت های خود را از سر گرفتند. مساجد و مدارس رونق یافتهند و صدها کتاب در زمینه های مختلف نوشته شد.